

FÖRDJUPNING – Problemkrediter i euroområdet och finansiell stabilitet

---

Banksektorn i euroområdet har sedan länge haft problem med höga kostnader, låg lönsamhet och höga nivåer av problemkrediter – en situation som riskerar att förvärras på grund av pandemin. Många banker i Europa har också ökat sina reserveringar för kreditförluster under pandemin. Samtidigt har stödåtgärder införts för att säkerställa kreditförsörjningen och hålla igång den ekonomiska aktiviteten. Myndigheter i EU har exempelvis infört tillfälliga ändringar i regelverken som gör att bankerna inte behöver redovisa och kapitaltäcka problemkrediter på samma sätt som tidigare. Mängden problemkrediter kan därför vara större än vad som syns i den finansiella rapporteringen. Om problemkrediterna ökar i euroområdet kan det medföra stabilitetsrisker som kan spridas till Sverige genom de svenska bankernas gränsöverskridande verksamhet.

Hög andel problemkrediter i euroområdet redan före pandemin

Andelen problemkrediter (Non-Performing Loans, NPL:er) har sedan den globala finanskrisen 2008-2009 varit ett stort problem hos flera banker i Europa, speciellt i Grekland, Italien och Spanien (se Diagram 46).¹¹⁹ Nivåerna har förvisso minskat, men relativt långsamt (se Diagram 47).¹²⁰ Antalet företag som får finansiella problem riskerar nu att öka i kölvattnet av pandemin. Detta torde medföra att antalet problemkrediter hos bankerna åter ökar, något som också har börjat visa sig i rapporteringen av reserverade kreditförluster. Marknaden värderar också sedan en längre tid aktierna för flera europeiska banker lägre än det bokförda värdet på det egna kapitalet (se Diagram 48). Detta till skillnad från de svenska storbankerna där marknadsvärdet i stället överstiger det bokförda värdet något.

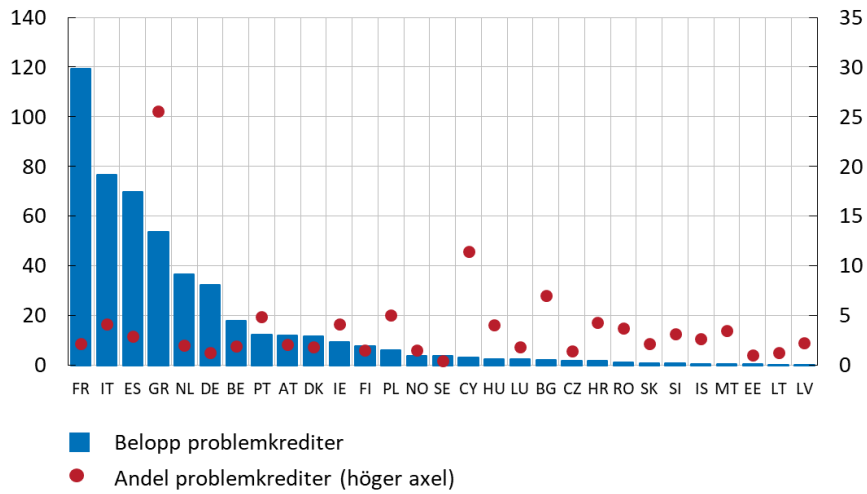
---

¹¹⁹ En problemkredit är ett lån där låntagaren slutat betala banken enligt lånevillkoren eller något annat tyder på att låntagaren kommer att få svårt att betala tillbaka lånet. I normalfallet ska det klassificeras som problemkredit senast 90 dagar efter utebliven betalning. Problemkredit är ett regulatoriskt begrepp till skillnad från förväntade kreditförluster som är ett redovisningsbegrepp. För en diskussion kring problemkrediter och hur bankerna hanterar dessa, se O. Fredriksson och N. Frykström (2019), "Problemlån och dess effekter på banker och finansiell stabilitet", *Ekonomiska kommentarer* nr 2, Sveriges riksbank.

¹²⁰ Den totala mängden problemkrediter hos de europeiska bankerna uppgick till 468 miljarder euro vid fjärde kvartalet 2020. Det motsvarar cirka 2,6 procent av de utestående lånen.

Diagram 46. Belopp och andel problemkrediter i Europa

Miljarder euro, procent

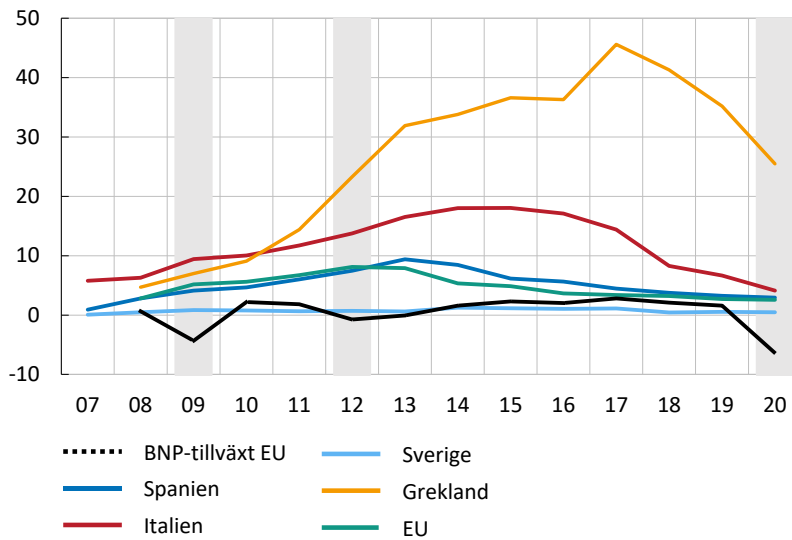

Anm: Problemkrediter som andel av bankernas utlåning. Avser belopp och andel vid utgången av december 2020.

Källa: Europeiska bankmyndigheten (EBA).

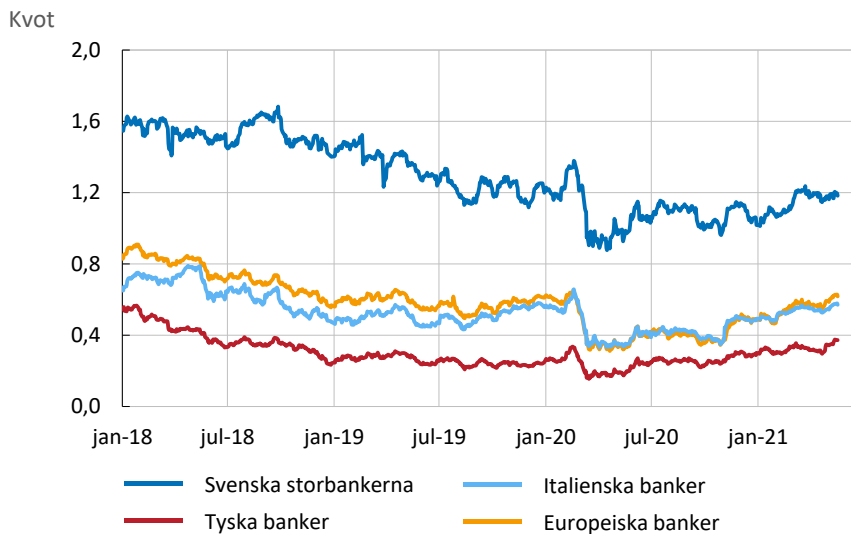
Diagram 47. Problemkrediter som andel av bankernas utlåning och BNP-tillväxt

Procent

Anm: De skuggade områdena motsvarar finanskrisen, den europeiska bankkrisen och coronapandemin.

Källor: Europeiska bankmyndigheten (EBA) och Eurostat.

Diagram 48. Price-to-book – marknadsvärde i relation till eget kapital

Anm: Genomsnitt för banker i olika länder. Price-to-book avser börsvärde i förhållande till bokfört värde av bankernas egna kapital. Om price-to-book understiger 1 värderar marknaden bolaget till mindre än vad det är bokfört till.

Källa: Bloomberg.

Höga nivåer av problemkrediter minskar bankernas lönsamhet och begränsar deras förmåga att ge nya lån, samtidigt som de måste reservera kapital för framtida förluster på problemkrediter.¹²¹ Problemkrediter riskerar också att hämma den långsiktiga ekonomiska tillväxten och ökar osäkerheten inom banksystemet med förhöjda finansiella stabilitetsrisker som följd. Europeiska myndigheter har därför arbetat aktivt med att komma tillrätta med den stora mängden problemkrediter i Europa.

För att minska mängden problemkrediter i bankernas balansräkningar efter finanskrisen införde myndigheter i Europa flera åtgärder (NPL action plan)¹²². Exempelvis har de infört skärpta transparenskrav för problemlån och tagit fram en modell för hur man kan sätta upp ett bolag för att hantera problemkrediter, ett så kallat asset management company (AMC).¹²³ Förra året införde EU även nya, mer generösa kapitaltäckningsregler för värdepapperisering av problemkrediter.¹²⁴ Exempelvis Italien har de senaste åren arbetat för att minska andelen problemkrediter genom att använda en AMC och förbättra sina administrativa processer i hanteringen av problemkrediter.

¹²¹ När man talar om problemkrediter är det också relevant att betrakta nivån på bankernas reserveringar för problemkrediter. Reserveringsgrad avser hur mycket medel en bank har satt åt sidan i förhållande till det nominella värdet på problemlånen. Skillnaderna är stora mellan EU-länderna. Den genomsnittliga reserveringsgraden för EU har de senaste åren varit stabil och var 44,9 procent vid utgången av 2020. Se *Risk Dashboard*, kvartal 4 2020, Europeiska bankmyndigheten.

¹²² EU-kommissionen införde en första NPL-handlingsplan 2017, i syfte att hantera den stora mängden problemkrediter i den europeiska banksektorn.

¹²³ Se *Commission staff working document AMC*, swd/2018/072, 2018, Europeiska kommissionen.

¹²⁴ Se "Coronavirus response: How the Capital Markets Union can support Europe's recovery", 24 juli 2020, Europeiska kommissionen.

Risken för en ny våg av problemkrediter har lett till att man inom EU nu arbetar med en ny handlingsplan för hur man ska hantera en eventuell sådan våg.¹²⁵ Den handlar bland annat om att utveckla andrahandsmarknader för problemkrediter i EU, stödja utvecklingen av nationella AMC:er och förbättra regelverken för hantering av insolvens. Institutioner inom EU, som Europeiska bankmyndigheten (EBA) och ESRB, arbetar för närvarande med problemen kring problemkrediter och effekter av stödåtgärder på den finansiella stabiliteten.¹²⁶

Oväntat få konkurser under pandemin

Antalet konkurser följer normalt utvecklingen i ekonomin i stort; när den ekonomiska aktiviteten minskar ökar antalet konkurser. Utvecklingen har dock inte följt det här mönstret under pandemin (se Diagram 49). I stället har antalet konkurser i utvecklade länder minskat jämfört med tidigare jämförbara perioder. I euroområdet ser man en liknande bild (se Diagram 50).

Det kan finnas flera förklaringar till detta. Till exempel har administrationen kring konkurser och hanteringen av företag på obestånd avstannat i flera länder på grund av pandemin.¹²⁷ Detta har medfört att rapporteringen av antalet företag som har hamnat på obestånd har blivit försenad, vilket sannolikt innebär att antalet konkurser ökar i framtiden.¹²⁸ En annan förklaring är de stödåtgärder som myndigheter har infört under pandemin. De har medfört att många företag har hållits vid liv.

---

¹²⁵ EU-kommissionen lanserade en andra NPL-handlingsplan under 2020 för att hantera problemlån i spåren av pandemin. Se "Action plan: Tackling non-performing loans (NPLs) in the aftermath of the COVID-19 pandemic", 16 december 2020, Europeiska kommissionen.

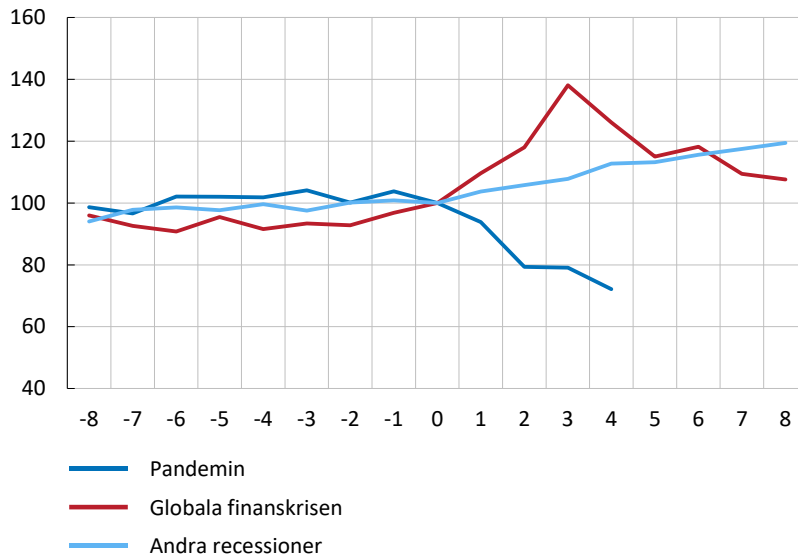
¹²⁶ Se "Financial stability implications of support measures to protect the real economy from the COVID-19 pandemic", februari 2021, Europeiska systemrisknämnden.

¹²⁷ Se B. Becker and M. Oehmke (2021), "Preparing for the post-pandemic rise in corporate insolvencies", *ASC Insight* no 2, Europeiska systemrisknämnden.

¹²⁸ Allianz research (2020) räknar med att antalet insolventa företag ökar med 35% (globalt) under 2021.

Diagram 49. Utveckling av konkurser vid tidigare recessioner

Index

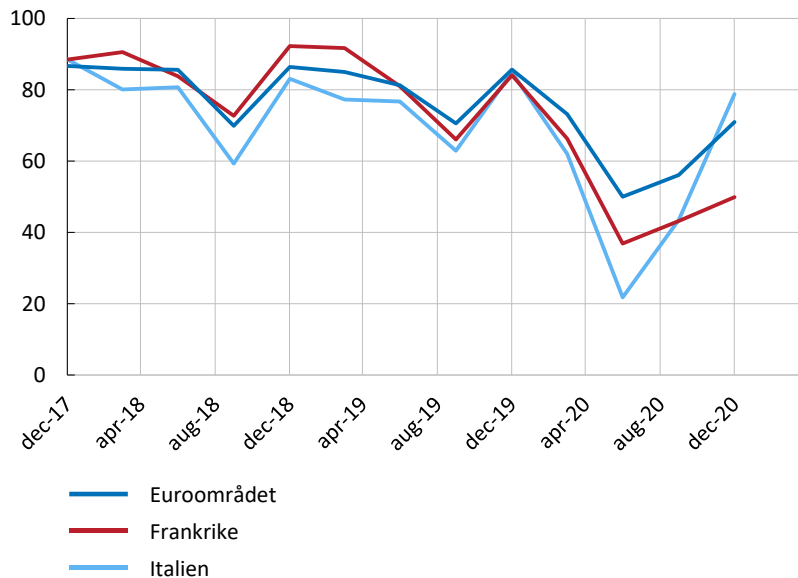

Anm: Recessionskvartal. Index, senaste kvartal före recession = 100. Utvecklingen avser data från 13 länder under perioden 1990 kvartal 1 till 2020 kvartal 3. Linjerna avser genomsnitt för antalet konkurser för respektive kategori per kvartal. 'Andra recessioner' avser perioder med negativ tillväxt två kvartal i rad under perioderna 1990-2006 och 2009-2019.

Källa: Internationella valutafonden.

Diagram 50. Utveckling av konkurser i euroområdet 2017-2020

Index, 2015 = 100

Källa: Eurostat.

Stödåtgärder har införts för att upprätthålla kreditförsörjningen

För att dämpa de ekonomiska effekterna och stödja kreditförsörjningen under pandemin har omfattande finanspolitiska stimulansprogram samverkat med åtgärder från

centralbanker och andra myndigheter. Många EU-länder har infört tillfälliga program där staten garanterar lån till företag.¹²⁹ Utformningen skiljer sig dock åt mellan länderna. Vissa länder garanterar exempelvis hela lånet medan andra länder endast garanterar en del. Inom EU får lån som garanteras av en stat lägre riskvikt än andra, vilket bidrar till att minska bankernas kapitalkrav. Flera europeiska länder som haft en positiv kontracyklisk kapitalbuffert har också sänkt den och många har rekommenderat bankerna att vara restriktiva med utdelningar.¹³⁰

Myndigheter har även infört temporära lättnader i regelverken kring redovisningen av kreditförluster enligt IFRS 9.¹³¹ Man har exempelvis infört en tvåårig förlängning av infasningsreglerna av IFRS 9 i kapitaltäckningsregelverket.¹³² EBA har därtill utfärdat riktlinjer kring moratorier som medför att lånebetalningar som omfattas av anstånd på grund av pandemin inte per automatik ska klassas som problemkrediter. Åtgärden innebär att bankerna inte behöver reservera kapital bara för att exempelvis ett företag inte betalar på lånet. Banker måste dock fortsatt följa upp låntagare som kan få långsiktiga finansiella svårigheter och klassificera dessa exponeringar enligt gängse regelverk. Åtgärden omfattar moratorier som beviljats fram till sista mars 2021.¹³³

Andelen lån under moratorium i EU uppgick vid andra kvartalet 2020 till cirka 6 procent av alla lån.¹³⁴ Den totala mängden lån under moratorium till företagssektorn var vid det andra kvartalet förra året 495 miljarder euro.¹³⁵ Lån under moratorium till hushåll uppgick till 365 miljarder euro.¹³⁶ Hur moratorier används skiljer sig relativt åt mycket mellan länder och banker (se Diagram 51).¹³⁷ I Cypern hade cirka 60 procent av alla lån till företag betalningsanstånd. Vissa banker rapporterar att mer än 40 procent av alla lån till hushåll och företag hade betalningsanstånd.¹³⁸ I länder där andelen

¹²⁹ Det svenska lånegarantiprogrammet, Företagsakuten, gäller för lån som beviljas fram till 30 juni 2021. Det riktar sig till små och medelstora företag och innebär att staten bär 70 procent av risken. Garantiramen sänktes vid årsskiftet från 100 till 50 miljarder kronor. Lånen ges ut via bankernas ordinarie kreditprocess.

¹³⁰ ESRB har utfärdat rekommendationer om att bankerna ska vara restriktiva med utdelningar fram till sista september 2021.

¹³¹ Från och med januari 2018 måste banker tillämpa IFRS 9, se N. Frykström och J. Li (2018), "IFRS 9 – den nya redovisningsstandarden för redovisning av kreditförluster", *Ekonomiska kommentarer* nr 3, Sveriges riksbank.

¹³² Infasningsreglerna, som är frivilliga att tillämpa, medför att effekten av IFRS 9 på kärnprimärkapitalet fasas in under flera år. Den rapporterade kapitaltäckningen blir därmed högre under infasningsperioden än vad som annars hade varit fallet.

¹³³ Moratorium som beviljats fram till mars 2021 gäller tills anstånden löper ut. Anstånden löper ut med olika tidsintervall men antalet lån med moratorium kommer att minska med tiden då inga nya lån med moratorium får beviljas efter mars 2021. I Sverige har FI bestämt att anstånden upphör den 31 augusti 2021. I slutet av första kvartalet 2021 hade cirka 230 000 hushåll i Sverige beviljats anstånd från amorteringskrav.

¹³⁴ Se *Financial stability implications of support measures to protect the real economy from the COVID-19 pandemic*, februari 2021, Europeiska systemrisknämnden.

¹³⁵ En betydande andel av dessa stod små och medelstora företag (SME:er) för med 387 miljarder euro. Cirka 16 procent av alla SME-lån rapporterades vara under moratorium.

¹³⁶ Se *Risk Dashboard*, kvartal 3 2020, Europeiska bankmyndigheten.

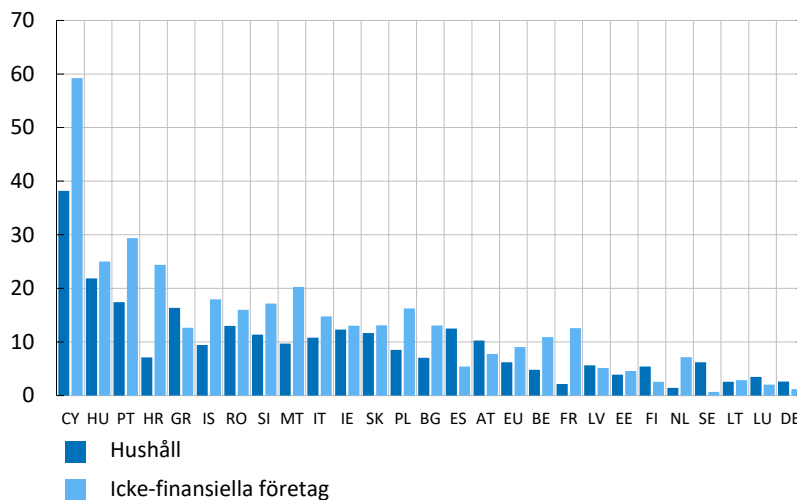
¹³⁷ Andelen lån som är under omförhandling, det vill säga där lånet modifieras (forbearance), har också ökat. Dessa lån står inte under moratorium. Det indikerar att bankerna ändrar lånevillkoren för att underlätta för de låntagare som inte har betalningsanstånd. Se *Financial stability review*, november 2020, Europeiska centralbanken.

¹³⁸ Se *First evidence on the use of moratoria and public guarantees in the EU banking sector*, november 2020, Europeiska bankmyndigheten.

problemkrediter redan före pandemin var hög har många låntagare begärt moratorium.

Diagram 51. Andelen lån under moratorium uppdelat per hushåll och företag

Procent

Anm: Avser andelen moratorium vid utgången av juni 2020.

Källa: Europeiska bankmyndigheten (EBA).

Vid utgången av 2020 hade den totala mängden lån under moratorium i EU minskat till 318 miljarder euro. I Sverige har användningen av moratorier och lånegarantier¹³⁹ varit relativt låg. De svenska storbankerna hade vid fjärde kvartalet cirka 250 miljarder kronor under moratorium. Den största delen avser amorteringsfrihet för bolån och endast en mycket liten del avser företag.

Stödåtgärder kan bidra till att problemkrediterna skjuts på framtiden

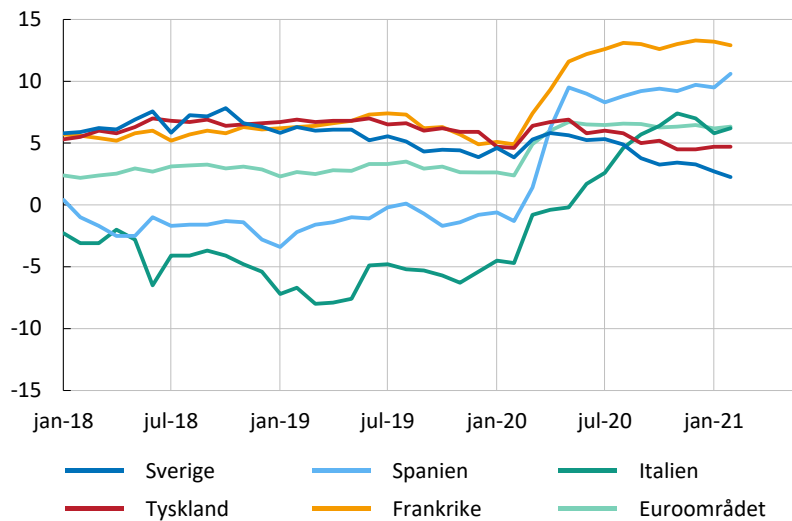
De stödåtgärder som har införts för att hålla uppe kreditförsörjningen och dämpa de ekonomiska effekterna av pandemin, kan även öka sårbarheterna i det finansiella systemet. Bland annat medför de att statsskulderna ökar, och många företag har ökat sin skuldsättning för att hålla sig likvida under pandemin. Skulderna gör alla mer känsliga för ändrade ekonomiska förutsättningar.

Företag i länder som Frankrike, Italien och Spanien har tagit stora lån under pandemin (se Diagram 52). Detta beror troligen på att näringslivet i dessa länder är relativt koncentrerat till de sektorer som drabbats mest - under andra kvartalet 2020 hade de värst drabbade sektorerna en lånetillväxt uppemot 70 procent i genomsnitt i EU. Dessa krediter har hjälpt företag med likviditetsproblem och troligtvis även bidragit till att hålla antalet konkurser nere.

¹³⁹ Se *Företagsakuten*, Riksgälden.

Diagram 52. Utlåning till företag i Europa

Procent

Anm: Visar utlåning från monetära finansinstitut (MFI) till företag.

Källa: SCB.

Det finns dock en risk att banker under pandemin har lättat på sina kreditprocesser och beviljat lån som de i normalfallet inte skulle godkänna, inte minst eftersom användningen av statliga lånegarantier har varit relativt utbredd i vissa länder.¹⁴⁰ Den här problematiken försvåras av att återhämtningen i hårt drabbade företagssektorer kan dröja och att det därmed är svårt att bedöma enskilda företags framtida överlevnadsförmåga.

Vissa enskilda åtgärder, framför allt moratorier, kan också bidra till svårigheter att bedöma låntagares betalningsförmåga. Som nämnts ovan behöver banker under pandemin inte per automatik klassificera lån med anstånd som problemkrediter, eftersom förhoppningen är att pandemin är en tillfällig påfrestning för företagen. Vissa av företagen med betalningsanstånd kommer emellertid inte att vara långsiktigt livskraftiga, och när stödet dras tillbaka kan de gå omkull. Det här betyder att bankernas rapportering av problemkrediter för närvarande inte ger någon särskilt bra bild av hur den verkliga kreditrisken i bankernas låneportföljer ser ut. En specifik utmaning under pandemin är därför att säkerställa att bankernas finansiella rapporter är tillräckligt transparenta om kreditrisken i låneportföljerna.

Minskad tydlighet i bankernas rapportering av kreditrisker under pandemin

Enligt de internationellt överenskomna redovisningsreglerna IFRS 9 ska bankerna uppskatta sina förväntade kreditförluster på basis av prognoser om framtida makroekonomiska förutsättningar.¹⁴¹ Om riskerna ökar ska banken klassificera om lånen till en

¹⁴⁰ Se *Risk Assessment Questionnaire – Summary of Results*, hösten 2020, Europeiska bankmyndigheten.

¹⁴¹ IFRS 9 medger att banker kan beräkna sina kreditförluster efter sin egen kreditförlustmodell. Detta medför att bankerna kommer att redovisa kreditförluster olika om de gör egna makroekonomiska antaganden.

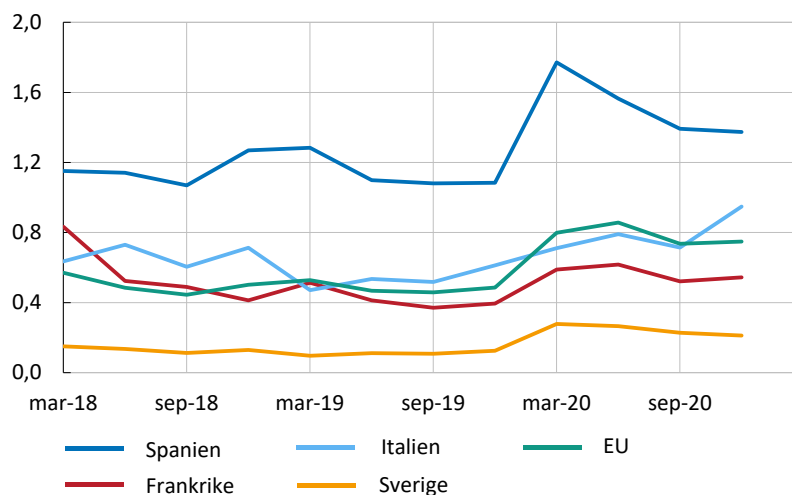

högre riskklass. Detta bör alltså bli effekten om de makroekonomiska utsikterna försämras. Till följd av den stora osäkerheten infördes emellertid vissa lättnader i IFRS 9 i början av pandemin – bland annat får bankerna förlita sig mer på historiska data i sin bedömning av framtida kreditförluster.

I Europa ökade reserveringarna för förväntade kreditförluster under början av pandemin (se Diagram 53). Därefter har reserveringarna minskat i flera länder och var under fjärde kvartalet 2020 endast något högre än före pandemin. Banker i euroområdet har även reserverat betydligt mindre för förväntade kreditförluster än ECBs prognos.¹⁴² ECB menar därför att vissa bankers reserveringar kan vara otillräckliga.

Diagram 53. Kreditförlustreserveringar i relation till utlåning

Procent

Anm: Kreditreserveringar i relation till utlåning (cost of risk).

Källa: Europeiska bankmyndigheten (EBA).

Det finns inte heller något entydigt samband som pekar på att lånen i större utsträckning har klassats om till en högre riskklass¹⁴³ (enligt IFRS 9 från steg 1 till steg 2 eller steg 3) i länder där konjunktturnedgången varit kraftig.¹⁴⁴ I stället har flera banker i länder som har drabbats hårdare klassat om sina lån i mindre utsträckning än andra. Kopplingen mellan kreditförlustrapporteringen och de makroekonomiska utsikterna är därför mindre tydlig.

I EU överlag minskade andelen lån klassificerade i den högre riskklassen (steg 2) från andra kvartalet (8,2 procent) till tredje kvartalet 2020 (8 procent).¹⁴⁵ Här finns dock stora skillnader mellan länder och banker, vilket kan bero både på strukturella faktorer och på att man bedömt den framtida återhämtningen på olika sätt. I exempelvis

¹⁴² Se *Financial stability review*, november 2020, Europeiska centralbanken.

¹⁴³ Enligt IFRS 9 klassificeras lån i tre riskklasser. Steg 1 är för lån som inte uppvisat några tecken på ökad kreditrisk, steg 2 är för lån med ökad kreditrisk och steg 3 är den högsta riskklassen för lån som haft en fallissemangshändelse.

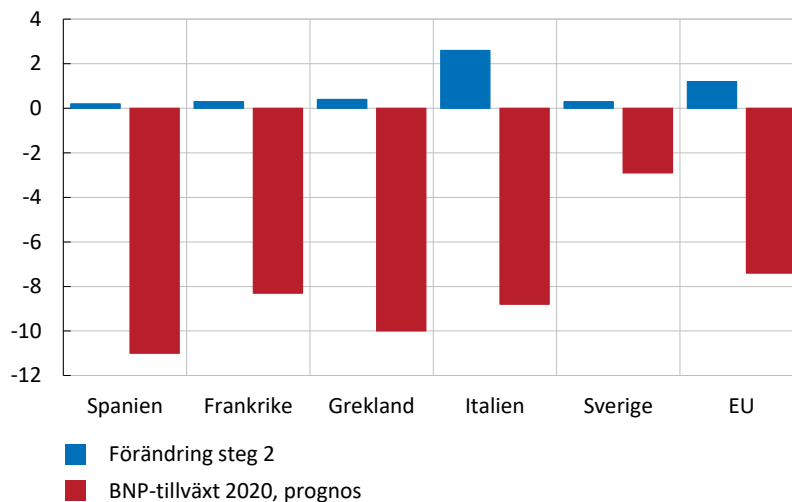
¹⁴⁴ Se *Financial stability implications of support measures to protect the real economy from the COVID-19 pandemic*, februari 2021, Europeiska systemrisknämnden.

¹⁴⁵ Se *Risk Dashboard*, kvartal 3 2020, Europeiska bankmyndigheten.

Spanien, Frankrike och Grekland har lån i den högre riskklassen ökat marginellt från före pandemin till tredje kvartalet 2020 medan BNP-fallen varit betydande (se Diagram 54). Förändringen i den högsta riskklassen (steg 3) har under samma period varit knappt märkbar.

Diagram 54. Förändring i IFRS 9 steg 2 jämfört med BNP-tillväxt

Procent

Anm: Förändring i IFRS 9 steg 2 avser från fjärde kvartalet 2019 till tredje kvartalet 2020. BNP-tillväxt avser prognos 2020. Riskklassen IFRS 9 steg 2 är för lån med ökad kreditrisk.

Källor: Eurostat och Europeiska bankmyndigheten (EBA).

Sammantaget finns det en risk för att den finansiella rapporteringen inte speglar de verkliga kreditriskerna hos alla banker. Kreditförlusterna kan alltså vara större och det är troligt att de ökar framöver.

Problemkrediterna måste hanteras skyndsamt

En hög andel problemkrediter begränsar bankernas förmåga att ge nya lån och inverkar negativt på den ekonomiska utvecklingen. Som inledningsvis noterades ökade andelen problemkrediter i euroområdet efter finanskrisen till väldigt höga nivåer och i många fall låg problemkrediterna kvar hos bankerna under flera år innan de hanterades. Om problemkrediterna ökar i euroområdet kan det medföra stabilitetsrisker som kan spridas till Sverige genom de svenska bankernas omfattande gränsöverskridande verksamhet.

EU-arbetet med att förbättra transparensen kring problemkrediter och hantera dessa är därför viktigt. Till exempel har rapporteringen av problemkrediter en viss eftersläpning. Det är därför viktigt att sätta in åtgärder som gör att man tidigare kan upptäcka problemkrediter. Samtidigt bör bankerna ha en sund kreditgivning med noggranna kreditprovningar och en effektiv låneövervakning med en förbättrad hantering av låntagare med betalningssvårigheter. En transparent andrahandsmarknad är också en viktig förutsättning för en bättre värdering av problemkrediter. Härigenom kan bankerna i ökad utsträckning sälja portföljer med problemkrediter. På sikt kan detta stärka de europeiska bankernas finansiella situation och minska eventuella framtida

kreditförluster. Länder kan också förbereda och analysera hur en eventuell nationell AMC kan bidra till en mer effektiv värdering och hjälpa bankerna att minska nivån av problemkrediter på balansräkningen. För att effektivt hantera riskerna med problemkrediter måste åtgärder sättas in så tidigt som möjligt på både EU-nivå och nationellt.